

4857 sayılı İş Kanununda yeniden düzenlenen alt işveren asıl işveren ilişkisi

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün alt işverenlik tanımı çerçevesindeki değerlendirmede; mal veya hizmeti sunan tedarikçi firma tarafından yapılan iş daha verimli olması, fayda-maliyet açısından daha kar getirici unsurlar içermesi ve bu unsurlar içerisinde yer alan işçi maliyetlerinin düşüklüğü girişimcilerin kendi iş yerleri haricinde başka iş yerlerinde mal ve hizmet üretmesinin önünü açmıştır.

Bu faktörlerin etkisi ile alt işveren asıl işveren ilişkisi 4857 sayılı İş Kanununda²⁶ birtakım sınırlamalarla birlikte yeniden düzenlemiştir. Alt işveren asıl işveren ilişkisi, 4857 sayılı kanunun ikinci maddesinin altıncı fıkrasında asıl işverenin hangi durumlarda alt işveren işçilerine karşı sorumlu olacakları düzenlenirken; maddenin yedinci fıkrasında ise alt işveren ilişkisinin kurulamayacağı haller ve kurulduğunda bunun sonuçlarına ilişkin düzenlemelerin ne şekilde olacağı yer almıştır. şekilde açıklanmıştır.

Alt işveren tanımı 4857 sayılı kanunun 2. maddesinin 6. fıkrasında alt işveren bir işverenden, “iş yerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu iş yerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren” olarak düzenlenmiştir.

Düzenleme kapsamında alt işverenden söz edilebilmesi için asıl işverenin olması gerekir. Hastaneler ve Üniversiteler gibi kamu kuruluşlarının güvenlik, temizlik ve bakım onarım gibi hizmetleri başka bir gerçek veya tüzel kişiye vermesi halinde, alt işveren kavramından söz edilebilir. Alt işveren

ilişkinin oluşabilmesi için belli sayıda işçinin, o işyerinin işçisiymiş gibi tahsis edilmesi gerekir.

Sorumluluğun belirlenmesi bakımından 4857 sayılı kanunun 2. maddesinin 6. fıkrasının devamında “...Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o iş yeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.” düzenlemesiyle işçinin korunması amaçlandığından alt ve asıl işverenin iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu sözleşmeden doğan haklardan müteselsil sorumlu tutulmuştur.

4857 sayılı kanunun (s.k) 2. maddesinin 7. fıkrası’nda;

Alt işveren asıl işverenlik ilişkisinin gerçekleştiremeyeceği durumlar. Asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle hakları kısıtlanamaz veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt işveren ilişkisi kurulamaz. Aksi halde ve genel olarak asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler. İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş bölünerek alt işverenlere verilemez.

36. maddesinde yer alan alt işveren kavramı;

Genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler veya kamu iktisadi teşebbüsleri yahut özel kanuna veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesine dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlar; asıl işverenler müteahhide verdikleri her türlü bina, köprü, hat ve yol inşası gibi yapım ve onarım işlerinde çalışan işçilerden müteahhit veya taşeronlarca ücretleri ödenmeyenlerin bulunup bulunmadığının kontrolü, ya da ücreti ödenmeyen işçinin başvurusu üzerine, ücretleri ödenmeyen varsa müteahhitten veya taşeronlardan istenecek bordrolara göre bu ücretleri bunların

hak ediřlerinden öderler.”

müteahhit, taşeron kavramı ile belirtilmiş, alt işveren ilişkisinde tarafların sorumlulukları belirlenmiş ve muvazaa temel bazı kavramlarda önemli yenilikler getirmiştir.